

**Östergötlands förbund
Pohjanmaan liitto**

**Östergötlands landskapsprogram
2018–2021**

Miljörapport

Innehåll

1. INLEDNING.....	4
2. ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSSTRATEGI 2018–2021: MÅL OCH ÅTGÄRDER.....	4
Prioritering 1: Livskraft för företag.....	6
Prioritering 2: Alla ska med	7
Prioritering 3: Resurssmart samhälle	7
Prioritering 4: Service för allas behov	7
3. NULÄGE OCH SÄRDRAG HOS OM MILJÖN I ÖSTERBOTTEN.....	8
3.1 Landskapsstruktur	8
3.2 Jordarter och berggrund.....	8
3.3 Klimatet och klimatförändringen.....	8
3.4 Biologisk mångfald.....	9
3.5 Flora.....	9
3.6 Fauna	9
3.7 Vattendrag.....	10
3.8 Region- och samhällsstruktur samt näringar.....	11
3.9 Trafik.....	11
3.10 Teknisk försörjning	12
3.11 Kulturmiljö	13
3.12 Sociala särdrag.....	13
3.13 Miljöproblem och miljöutmaningar	14
4. FÖRFARANDET VID MILJÖKONSEKVENSBEDÖMNING ENLIGT SMB-LAGEN	14
5. LANDSKAPSPROGRAMMETS MILJÖKONSEKVENSER ENLIGT PRIORITERING	15
5.1 Livskraft för företag	16
5.1.1 Beskrivning av prioriteringen	16
5.1.2 Konsekvensbedömning.....	17
5.2 Alla ska med.....	18
5.2.1 Beskrivning av prioriteringen	18
5.2.2 Konsekvensbedömning.....	19
5.3 Resurssmart samhälle.....	20

5.3.1 Beskrivning av prioriteringen	20
5.3.2 Konsekvensbedömning.....	21
5.4 Service för allas behov.....	22
5.4.1 Beskrivning av prioriteringen	22
5.4.2 Konsekvensbedömning.....	22
6. SAMMANDRAG AV LANDSKAPSPROGRAMMETS KONSEKvensER	23
7. UPPFÖLJNING AV MILJÖKONSEKvensERNA	25

1. INLEDNING

Lagen om bedömning av miljökonsekvenserna av myndigheters planer och program (200/2005), den s.k. SMB-lagen, och den förordning av statsrådet (347/2005) som kompletterar lagen innehåller bestämmelser om allmän skyldighet att bedöma miljökonsekvenserna av en plan eller ett program i tillräcklig utsträckning under beredningen. Enligt 8 § i SMB-lagen ska den myndighet som ansvarar för en plan eller ett program utreda och bedöma de betydande miljökonsekvenserna som genomförandet av planen eller programmet och de undersökta alternativen kan antas ha samt utarbeta en miljörapport. Syftet är att främja bedömningen och beaktandet av miljökonsekvenser, att förbättra allmänhetens tillgång till information och möjligheter att delta samt att främja en hållbar utveckling. Miljörapporten utarbetas som ett led i den övriga beredningen innan planen eller programmet godkänns.

Landskapsstyrelsen började bereda landskapsprogrammet 30.1.2017 när den godkände programmet för deltagande och bedömning (PDB) för Österbottens landskapsprogram 2018–2021, som beskriver förfarandena för deltagande och växelverkan samt bedömningen av landskapsprogrammets konsekvenser. En kungörelse om programmet lades ut på förbundets webbplats. I dagstidningarna Pohjalainen och Vasabladet publicerades små annonser, som hänvisade till kungörelsen på förbundet webbplats.

På grund av den strama tidtabellen för beredningen sammanställdes ingen separat SMB-arbetsgrupp för att bereda miljörapporten. Utkastet till miljörapport sändes på remiss till Närings-, trafik- och miljöcentralerna i Österbotten och Södra Österbotten samt andra centrala intressenter. Utkastet fanns dessutom till påseende under 30 dagar tillsammans med landskapsprogrammet på förbundets webbplats och anslagstavla. I miljörapporten presenteras först landskapsprogrammets centrala mål och åtgärder i korthet. Därefter kommer en genomgång av hur miljökonsekvenserna har bedömts och en presentation av miljökonsekvenserna för varje prioritering i landskapsprogrammet. Miljörapporten avslutas med en sammanfattning av de viktigaste observationerna i konsekvensbedömningen och tankar kring frågor om uppföljning av miljökonsekvenserna.

2. ÖSTERBOTTENS LANDSKAPSSTRATEGI 2018–2021: MÅL OCH ÅTGÄRDER

Enligt markanvändnings- och bygglagen (132/1999) ska förbunden på landskapsnivå sköta planeringen på landskapsnivå. I **landskapsöversikten** anges den utveckling som eftersträvas i landskapet på lång sikt, och den styr utarbetandet av landskapsplanen och landskapsprogrammet, där perspektivet är medellångt. **Landskapsprogrammet** innehåller landskapets utvecklingsvilja. Det syftar till att stärka landskapsaktörernas gemensamma syn på utvecklingen samt till att styra utvecklingsresurserna till strategiska insatser. Målet är vidare att i högre utsträckning knyta statliga åtgärder till utvecklingsinsatser i landskapet samt att effektivera användningen av statliga och kommunala anslag. I landskapsprogrammet ingår sådana mål och åtgärder som förutsätter samarbete inom landskapet eller ett brett samarbete av annat slag.

I beredningsprocessen, som började på våren 2017, ansåg vi att det för Österbottens del inte var nödvändigt att uppdatera den långsiktiga landskapsöversikt som uppgjordes år 2014. Under beredningen av landskapsprogrammet för åren 2018–2021 uppdaterades det tidigare landskapsprogrammet till behövliga delar. Beredningsprocessen var alltså betydligt lättare och kortare än tidigare eftersom landskapsaktörernas resurser samtidigt ansträngs av förberedelserna inför landskapsreformen och arbetet med Österbottens landskapsplan 2040. Stoff från dessa processer användes i tillämpliga delar också vid beredningen av landskapsprogrammet. Landskapsprogrammet utarbetas för åren 2018–2021, men det nya landskapsfullmäktige som väljs år 2018 kan, om ledamöterna så önskar, se över programmet tidigare. En stor del av beredningen av

landskapsprogrammet gjordes i temagrupper, där alla relevanta intressegrupper var representerade. Tema-gruppernas uppgift var att uppdatera texten och tabellerna över målen i programmet. Merparten av tema-gruppernas arbete skedde på nätet.

För att styra beredningen av programmet inrättades en separat arbetsgrupp (MAKO-arbetsgruppen), som bestod av företrädare för Österbottens förbund, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Österbotten, Närings-, trafik- och miljöcentralen i Södra Österbotten och Österbottens arbets- och näringsbyrå. Gruppen bestod alltså av aktörer som kommer att bygga upp regionutvecklingsorganisationen i det nya landskapet. MAKO-arbetsgruppen ansvarade speciellt för beredningen av de prioriteringar och val som skulle ingå i landskapsprogrammet.

Bild 1. Visionen och de tre huvudmålen för utvecklingen av landskapet

Landskapet Österbottens gemensamma vilja i fråga om utvecklingens riktning beskrivs i följande vision: *Ny energi i Österbotten - Kraft ur hög kompetens, kulturell mångfald och stark sammanhållning*. Energi-temat syftar både på en gedigen kompetens inom energiteknologi och förnybar energi och på en allmän driftighet. Hög kompetens, kulturell mångfald och stark sammanhållning anses vara viktiga framgångsfaktorer, vilkas betydelse man bör vara medveten om i utvecklingsarbetet. Målbilden för Österbotten kan komprimeras i följande mening: *År 2040 är Österbotten en konkurrenskraftig region med välmående befolkning och god livsmiljö*. Ur den kan de tre huvudmålen för utvecklingen av Österbotten härledas. De är 1) konkurrenskraftig region, 2) välmående befolkning och 3) god livsmiljö (se bild 1).

De ovan beskrivna huvudmålen är bekanta från den föregående landskapsprogramperioden 2014–2017. Under denna programperiod vill vi tydligare än tidigare lyfta fram några prioriteringar, som vi speciellt vill främja under programperioden. I bild 2 presenteras dessa prioriteringar för programperioden 2018–2021 och hur de ses i relation till de tre huvudmålen. Konsekvensbedömningen av landskapsprogrammet 2018–2021 görs

genom en granskning av dessa prioriteringar eftersom möjligheterna till förändringar i den föregående periodens landskapsprogram och dess konsekvensbedömning till övriga delar är begränsade.

Bild 2. Huvudmål och prioriteringar i landskapsprogrammet 2018–2021

Prioritering 1: Livskraft för företag

Med tanke på landskapets konkurrenskraft lyfts under denna programperiod temat *Livskraft för företag* till en prioritering för landskapsutvecklingen. Valet motiveras med att det är viktigt att företagen efter många svaga år kommer in på tillväxtbanan igen.

Målet för denna helhet är att främja företagens tillväxt, förnyelse och internationalisering samt att locka internationella företag till landskapet. Den egentliga föresatsen är att gynna en mångsidigare storleks- och branschstruktur inom näringslivet i landskapet och på det sättet förbättra den regionala ekonomins förändringsflexibilitet. För stort beroende av stora internationella företag medför risker som motiverar till att rikta utvecklingsinsatserna så att de speciellt gynnar små och medelstora företags tillväxt och förnyelse. De små och medelstora företagen är också betydande arbetsgivare och nya arbetstillfällen uppstår i växande företag. En mångsidig näringsstruktur förbättrar tillgången på kompetent arbetskraft också inom de starka branscherna.

Prioritering 2: Alla ska med

I fråga om målet *Välmående befolkning* lyfts under programperioden temat *Alla ska med* fram som en prioritering i landskapsprogrammet. Bakom valet av denna prioritering ligger en oro för ökade välfärdsskillnader mellan olika befolkningsgrupper och individer samt för en ökad marginalisering.

Målet för denna prioritering är att stärka olika befolkningsgruppers engagemang och förbättra medborgarnas möjligheter att delta och påverka samt att svara på utmaningar gällande digitalt deltagande. Deltagande i verksamhet som är betydelsefull för en själv förbättrar välmåendet i alla åldersgrupper, så det behövs nya, mångsidiga möjligheter till deltagande som det är lätt att gå med i. Det främsta målet gällande unga och personer i arbetsför ålder är att de ska engageras i studier eller arbetslivet. Också erfarenheten av att kunna påverka frågor som gäller en själv förbättrar välmåendet. Därför är det viktigt att utveckla metoder för när-demokrati och klienters engagemang i planeringen av serviceprocesser.

Digitaliseringen är en av de starkaste megatrenderna och tjänster flyttas ut på nätet i snabb takt. Digitaliseringen av tjänster får ändå inte leda till att en del av befolkningen inte får den service de behöver. Det behövs användarvänliga digitala tjänster och att utveckling av digitala kunskaper i olika befolkningsgrupper. Vid sidan av digitala tjänster behövs fortfarande också personlig betjäning.

Prioritering 3: Resurssmart samhälle

Gällande målet *God livsmiljö* lyfts temat *Resurssmart samhälle* fram som en prioritering för landskapsutvecklingen. Insatserna under denna prioritering syftar till att främja hållbar utveckling och ett koldioxidsnålt samhälle. I fråga om förnybar energi ligger fokus på vindkraft och bioenergi, som i framtiden kan täcka över 80 procent av landskapets energibehov. Förutom en ökad andel förnybar energi förutsätter ett energisjälvförsörjande landskap också att man sparar energi och förbättrar energieffektiviteten. En ökad grad av självförsörjning inom energi stöds av en regioncentrerad tillämpad forskning och utveckling på temat decentraliserad energiproduktion, nya energisparande och övriga energitekniska lösningar samt kompetenshöjning inom hela energikedjan.

Koldioxidsnåla lösningar bör beaktas när samhällsstrukturen utvecklas eftersom de lösningar som väljs har en stor inverkan på människors behov att färdas och på deras val av trafikmedel. För godstrafikens del strävar man efter att gynna järnvägs- och sjötransporter. Förutsättningarna för kollektivtrafik utvecklas för att dess andel som färdmedel ska kunna utökas. Vidare bör det skapas infrastruktur och övriga förutsättningar för användning av biobränslen och elbilar. Ett angeläget mål är att förbättra invånarnas medvetenhet om energi- och miljöfrågor. Samarbetet kring miljöfostran utvecklas och samordnas så att ett systematiskt verksamhetssätt kan etableras.

Prioritering 4: Service för allas behov

På grund av vård- och landskapsreformens stora betydelse lyfts temat *Service för allas behov* som en fjärde prioritering i landskapsprogrammet. Denna prioritering ska stöda genomförandet av den vision och de mål som fastställts för vård- och landskapsreformen i Österbotten.

Utöver dessa finns också de genomgående temana fortfarande kvar i landskapsprogrammet: *nätverk och samarbetsförmåga, internationalism, specialfrågor för landsbygden, hållbar utveckling samt jämställdhet och jämlikhet*. Vidare lyfts digitalisering fram som ytterligare ett genomgående tema i det nya landskapsprogrammet, för digitaliseringen är en av de starkaste megatrenderna som förändrar verksamhetsmiljön och bör beaktas i utvecklingsarbetet.

3. NULÄGE OCH SÄRDRAG HOS OM MILJÖN I ÖSTERBOTTEN

3.1 Landskapsstruktur

Grundstommen i den österbottniska storlandskapsstrukturen utgörs av en vidsträckt skärgård, å- och älvmyningar samt å- och älvdalar, som sträcker sig utanför landskapsgränserna och åtskiljs av vattendelarryggar. Österbotten är huvudsakligen en kustzon, som är ett av landhöjningen präglad bälte. Jordmånen är väl-sorterad och nätet av ryggar och dalar är småskaligt. Vattendelarna i form av stenar eller berg avgränsar lerformationerna. Bosättningen har sökt sig till randen av de steniga markerna och till skyddade havsvikar. Städerna har koncentrerats till å- och älvmyningarna vid kusten. Byarna är enligt landskapsstrukturen byggda antingen som grupper eller som breda band.

3.2 Jordarter och berggrund

Från Vasaregionen norrut består berggrunden av s.k. Vasagranit. Området söder om Vasa hör till den svekofenniska skifferzonen i Österbotten, vilken uppstod för ungefär 1900 miljoner år sedan. Den vanligaste jordarten som täcker berggrunden är morän. De största genombrytningarna i moränområdena åstadkoms av å- och älvdalarna, som har fyllts av lera och bildar vidsträckta slätter.

Formationerna i landskapet Österbotten höjer sig huvudsakligen endast litet och svagt från sin omgivning; de är åsar av s.k. österbottentyp. Områdets åsar bildar avsnitt som sträcker sig från sydost till nordväst. Åsarna i älvdalarna täcks ofta av lera och silt och kallas därför dolda åsar. I Österbotten råder det brist på både grundvatten av god kvalitet och grustillgångar för byggande. I kustregionen är de sura sulfat- eller alunjordarna en betydande faktor som försurar vattendragen.

3.3 Klimatet och klimatförändringen

Klimatet i västra Finland har drag av både fastlands- och havsklimat. Till följd av läget vid havet och landskapets långsmala form längs kusten syns havets inverkan i så gott som hela landskapet. Havsklimatet kännetecknas av jämn temperatur. På havet och vid kusten dominerar sydliga och västliga vindar. De kraftiga vindarna väntas bli vanligare till följd av klimatförändringen.

Miljöns tillstånd är i Finland just nu bättre på många sätt jämfört med situationen för tio år sedan. Klimatförändringen utgör emellertid ett överskuggande hot mot den uppnådda miljöstatusen. Enligt klimatmodellerna kommer klimatuppvärmningen att bli speciellt kraftig i Finland och i övriga nordliga områden. Klimatförändringen gör att extrema väderfenomen blir allt vanligare: torra perioder, hårda vindar och plötsliga skyfall. Den höjning av havsvattenytan som beror på uppvärmningen jämnas vid kusten ut av landhöjningen. Bäst kan man på förhand förebygga översvämningar genom att beakta dem i markanvändningen och styra bort ny byggnation från översvämningskänsliga områden. Att stävja klimatförändringen är en nyckelfråga då det gäller att främja välbefinnandet för naturen och miljön i Österbotten.

3.4 Biologisk mångfald

Naturen i Österbotten är för finska förhållanden speciell och varierande. Av dessa har de mest representativa delarna tagits med i de av statsrådet godkända riksomfattande skyddsprogrammen. Strandskyddet är koncentrerat till havsområdena. I programmet för skydd av fågelrika sjöar och havsvikar ingår de mest representativa grunda havsvikarna. Skyddsprogrammen har genomförts sedan 1980 i syfte att trygga biologisk mångfald. Största delen av objekten i programmen ingår också i det gemensamma europeiska skyddsområdesnätverket Natura 2000.

Vid kusten är landhöjningen snabb, 6–8 mm om året. Landhöjningen förändrar livsmiljöerna och landskapet vid kusten och skapar ypperliga förutsättningar att bevara och utveckla den biologiska mångfalden i området. Tack vare sina geologiska egenskaper upptogs Kvarkens skärgård 2006 som naturarv på UNESCOs världsarvslista. Dess särdrag är De Geer-moränerna, landhöjningen och naturens långsamma övergångsfenomen.

Med tanke på hotade växt- och djurarter är vårdbiotoperna särskilt viktiga. Vårdbiotoper är landskap som uppstått genom traditionella markanvändningar i jordbruket, t.ex. ängar, hagmarker och skogsbeten. Floran och faunan i vårdbiotoperna är mycket rik. En förutsättning för att vårdbiotoperna och växt- och djurlivet i dem ska bevaras är att objekten sköts med traditionella jordbruksmetoder.

3.5 Flora

Österbotten ligger nästan helt och hållet i den sydboreala vegetationszonen, som sträcker sig längs med kusten från södra Finland som en 20–30 kilometer bred remsa. I området når många sydliga växtarter sin nordgräns. I de österbottniska kustområdena påverkas vegetationen avsevärt av landhöjningen, som medför att vegetationen utvecklas kontinuerligt. Olika arter ersätter varandra vartefter förhållandena på växtplatsen förändras på grund av landhöjningen. Knappt 70 procent av markarealen i landskapet är skogsmark. Det dominerade trädslaget är tall; en tredjedel av skogarna är granskog. Av skogsmarken är torvmarkens andel knappt 30 procent. Torvmarkerna lämpar sig närmast för produktion av växttorv.

3.6 Fauna

I havsområdena utgör Kvarkens skärgård nordgränsen för många havslevande organismer. I Kvarken påträffas två sälarter, gråsälén och östersjövikaren. Skärgården är en naturlig utbredningsgräns för fiskarter som lever i salt och sött vatten. Lappfjärds å och Esse å hör till de få åar i vårt land där det finns flodpärlmussla. Lappfjärds å har även ett vilt bestånd av havsöring.

Mängden stora rovdjur håller på att öka i Österbotten. Vargar påträffas regelbundet i synnerhet i Sydösterbotten. Även björnstammen är etablerad och utbredd ända till södra delarna av Sydösterbotten. Lodjuret har sitt tillhåll alldeles i närheten av kusten från Sydösterbotten till Vasaregionen. Fågelfaunan i Österbotten består av både fåglar som häckar här och fåglar som flyttar via Kvarken. Bottniska viken utgör en nationellt mycket viktig flyttkorridor för många fågelarter. Havsörnarna i Kvarken utgör en betydande del av artens bestånd i Finland. Under de senaste åren har skarvstammen vid kustområdena i Österbotten ökat kraftigt, vilket har negativ inverkan på både fiskerinäringen och rekreationen. Arbetet med att bekämpa skarven går vidare enligt den gemensamma åtgärdsplan som den regionala samarbetsgruppen för skarv i Österbotten och Mellersta Österbotten har tagit fram. Vid den österbottniska kusten påträffas Finlands tätaste bestånd av flygekorrar. I Kust-Österbotten finns också en av Finland tätaste älgstammar, dvs. över 3 älgar/1000 ha.

3.7 Vattendrag

NTM-centralen i Södra Österbotten är ansvarig myndighet för uppgifter enligt vattenförvaltningslagen i landskapen Södra Österbotten, Österbotten och Mellersta Österbotten. Till dem hör bland annat att karakterisera yt- och grundvattnen och bedöma den mänskliga verksamhetens inverkan på vattnen, att utarbeta ett övervakningsprogram för vattnens status, att övervaka statusen, att klassificera vattnen enligt ekologisk status samt att planera och samarbeta kring vattenvården. Planeringen av vattenvården framskrider i sexårsperioder. Den senaste förvaltningsplanen och åtgärdsprogrammet har gjorts för åren 2016–2021.

Ytvatten

En tredjedel av landskapets totala areal är vatten. Havskustens strandlinje är lång. Räkna man öarna och holmarna är strandlinjen cirka 5500 km. Jämfört med övriga Finland finns det exceptionellt få sjöar i landskapet. Sjöarna är få och grunda och därför mycket känsliga för föroreningar. Sammanlagt 11 vattendrag med ett avrinningsområde på minst 200 km² mynnar ut i Bottniska viken. Det största av dessa är Kyrö älv. Eftersom området är flackt är åarna och älvarna översvämningskänsliga. Kvarken är en övergångszon mellan det mera marina Bottenhavet och den mera sötvattendominerade Bottenviken.

Karaktäristiska för Kvarken skärgård är havsvikarna, fladorna och glosjöarna, som avsnörs under landhöjningen och så småningom skiljs av från havet helt och hållet. Åarna och älvarna i regionen är eutrofa. Förutom eutrofieringen förekommer försurningsproblem i åarnas och älvarnas nedre lopp. Speciellt jord- och skogsbruket har försämrat vattenkvaliteten. Merparten av belastningen på havsområdena kommer med å- och älvvattnet. Dessutom belastas havet av renat avloppsvatten från bosättning och industri samt fiskodling. Även om industrins och samhällenas utsläpp i vattendragen med tiden har minskat, har vattendragens tillstånd inte förbättrats eftersom den diffusa belastningen är stor.

I Österbotten är ytvattens ekologiska status klart sämre än i Finland i genomsnitt. I Österbotten kan ytvattens status anses vara god endast vid kusten. Åarnas, älvarnas och sjöarnas status försämras av eutrofiering som orsakas av diffusbelastningen samt av belastning p.g.a. torrläggning av sura sulfatjordar. I de öppna havsområdena i Kvarken och Bottenhavet är ytvattens status huvudsakligen god. De öppna havsområdena i Bottniska viken hör till de renaste i Östersjön.

Grundvatten

Jämfört med övriga Finland är grundvattentillgångarna i västra Finland av dålig kvalitet och ojämnt fördelade. Grundvattens kemiska status bedöms i huvudsak vara god i Österbotten, men i landskapet finns också flera potentiella riskområden. Grundvattnen är av naturen något sura och förhöjda järn- och manganhalter förekommer på många håll. I flera områden föreligger risk att grundvattnet förorenas. Den största risken medför marktäkt, pälsdjursuppfödning, jordbruk, industri och vägunderhåll. För grundvattenområdena i regionen har man utarbetade skyddsplaner. Förutom skyddsplaner utarbetas också saneringsplaner och utförs saneringar av grundvattenområden.

3.8 Region- och samhällsstruktur samt näringar

Landskapet Österbotten består av 15 kommuner, som bildar en smal kustremsa, 230 km lång och cirka 20–50 km bred (yta cirka 7 600 km²), på Finlands västkust. Bosättningen i Österbotten har ända sedan medeltiden varit koncentrerad till de bördiga å- och älvdalarna samt å- och älvmynningarna och senare även till kusten i och med fiskerinäringen. När näringsstrukturen förändrats har bosättningen koncentrerats till städerna och landsbygdens tätorter. Landskapet är jämförelsevis tätbebyggt och i slutet av juni 2017 hade landskapet 180 642 invånare. Landskapet består av Jakobstads och Vasas stadsregioner. Den tredje regionhelheten bildas av de tre små städerna i Sydösterbotten; Närpes, Kristinestad och Kaskö. Regionstrukturen i Österbotten påverkas också av städerna Karleby i Mellersta Österbotten och Seinäjoki i Södra Österbotten och samarbetet med dessa stadsregioner är synnerligen viktigt. I Österbotten finns också många livskraftiga centrum och byar på landsbygden. Vid kusten och i skärgården finns dessutom omfattande fritidsbebyggelse.

Österbottens konkurrenskraft har vid flera tillfällen bedömts vara bland de bästa i landet. Den goda utvecklingen förklaras i stor utsträckning av att Nordens mest betydande energiteknologikoncentration finns i Vasa-regionen. Dess sammanlagda omsättning är över 4 miljarder euro och den sysselsätter över 10 000 personer. Österbottens konkurrenskraft är ändå inte beroende av endast en koncentration, utan mångsidig näringsstruktur har alltid varit en central framgångsfaktor. Viktiga industribranscher utöver energiteknologin är massa- och papperstillverkning, kemisk industri, tillverkning av metallprodukter samt fordonsindustri, där båtindustrin står för en betydande andel.

Det mångsidiga näringslivet skapar ett skydd mot konjunkturfluktuationer och med tiden också möjligheter till ny tillväxt. Storindustrin är belägen i kuststäderna och den är starkt exportorienterad. Exportens andel av industrins omsättning är över 70 procent. Kring storindustrin har det uppstått ett brett spektrum av underleverantörskedjor, och företag som ingår i dem finns inte bara i kuststäderna utan också på landsbygden.

Primärproduktionen i Österbotten karaktäriseras av nischer. Pälsdjursuppfödningen är koncentrerad huvudsakligen till området norr om Vasa och till Korsnäs medan växthusodlingen samt potatisodlingen är koncentrerad till området söder om Vasa. Även ekologisk produktion är vanligare i Österbotten än i resten av landet. Spannmålsodling och svinuppfödning bedrivs speciellt i Kyroland. Fiskerinäringen är också starkare än i övriga landskap. I regionen finns gott om rekreations- och friluftsleder, t.ex. vandringsleder, natur- och kulturleder, båt- och kanotleder samt skidspår och snöskoterleder. Vid havet finns många bra badstränder.

3.9 Trafik

Huvudtrafiklederna som förenar landskapet med resten av landet och med Europa är E8 (riksväg 8) i riktningen nord-syd och E12 (riksväg 3) i nordväst-sydostlig riktning. Riksvägarna 18 och 19 förenar landskapet med de inre delarna av landet och med huvudstadsregionen. Logistiskt viktiga är också stamväg 67 till Kaskö hamn och stamväg 68 till Jakobstads hamn. Landsvägnätet i Österbotten är mycket viktigt med tanke på logistiken.

Järnvägsnätets betydelse för både gods- och passagerartrafiken är stor speciellt i landskapets norra del. Från Vasa finns också elektrifierad tågförbindelse via Seinäjoki till Helsingfors, Tammerfors och Uleåborg. Den enspåriga, oelektrifierade banan från Seinäjoki till Kaskö används endast för godstrafik.

Flygtrafiken har en viktig roll när det gäller internationella förbindelser. I landskapet finns två internationella flygplatser, Vasa och Karleby-Jakobstad, som båda hör till TEN-nätverket av flygplatser. Flygplatserna erbjuder livsviktiga förbindelser, speciellt för de internationella företagen i landskapet. Flygfrakttransporterna ökar också hela tiden och många av regionens företag är beroende av dem.

Landskapet har fyra djuphamnar, som är belägna i Kristinestad, Kaskö, Vasa och Jakobstad. Hamnarna är av betydelse för såväl den internationella godstrafiken som passagerartrafiken. Passagerartrafiken sker främst från Vasa hamn, medan de övriga hamnarna klart är koncentrerade på godstrafik. På grund av den långa kusten har Österbotten ett flertal fiskehamnar och stödjepunkter för fiske. De många gästhamnarna är viktiga speciellt för utvecklingen av turismen i landskapet.

Utbudet på kollektivtrafik i Österbotten är koncentrerat till närheten av stadsregionerna och vardag, då efterfrågan på kollektivtrafik är störst på grund av skolelevers och studerandes resor. Efterfrågan på arbetsresor är störst i Vasas och Jakobstads stadsregioner samt inom de största pendlingsregionerna. Kollektivtrafiknätet i Österbotten är något så när heltäckande på såväl landskaps- som regionnivå, men utanför huvudvägarna och stadsregionerna ligger utbudet av turer t.o.m. under grundservicenivå.

3.10 Teknisk försörjning

Avfallshantering

I landskapet Österbotten finns ett heltäckande avfallshanteringssystem. I landskapet finns tre regionala avfallshanteringsbolag (Oy Stormossen Ab, Oy Ekorosk Ab och Oy Botnjarosk Ab), som samarbetar inom avfallshanteringen. Avfallshanteringssystemet baserar sig på källsortering av hushållsavfall och insamling från enskilda fastigheter. Avfallshanteringsområdena har dessutom ett omfattande nätverk av ekopunkter och återvinningsstationer. Alla kommuner i landskapet hör till ett regionalt avfallshanteringsbolag, med undantag av Laihela som har en egen biogasanläggning.

I landskapet ligger två avfallscentraler: Pirilö avfallscentral i Jakobstad och Stormossens avfallscentral i Korsholm. Stormossens biogasanläggning utgör kärnan i avfallscentralen. Anläggningen producerar biogas och kompostjord av bioavfall. År 2012 färdigställdes Westenergy Oy Ab:s avfallsförbränningsanläggning invid Stormossens avfallscentral. Westenergys anläggning kompletterar den befintliga avfallshanteringen genom att utnyttja den energi som finns i det avfall som inte kan återvinnas. År 2017 stod en uppgraderingsanläggning för biogas och en tankningsstation för fordonsgas klara på Stormossens område.

Vattenförsörjning

I Österbotten är vattendistributionsnäten väl utbyggda, men säkerheten i distributionen kan fortfarande bli bättre. Anskaffningen av hushållsvatten i området baserar sig huvudsakligen på grundvatten. Vattenverket i Vasa tar dock sitt råvatten i Kyro älv medan vattenverket i Jakobstad använder vatten från Esse å. Att gå över till grundvatten är målet både i Vasa och i Jakobstad.

Tätorterna i Österbotten har avloppsnät men det finns alltså behov av att bygga ut avloppsnätet. Andelen som anslutit sig till avloppsnätet varierar från kommun till kommun mellan 30 % och 100 %. I alla kommuncentrum leds avloppsvattnet till ett centralreningsverk. I glesbygden behöver fastigheterna egna system för behandling av avloppsvatten.

Energiförsörjning

Energiproduktionen i Österbotten har under de senaste åren i allt större utsträckning övergått till att använda förnybara och lokala energikällor. Kol- och oljekraftverken i Kristinestad har lagts ned och kraftverken i Vasa och Jakobstad använder allt mer biobränslen medan andelen kol minskar. Den kvarvarande kolkraftproduktionen är än så länge viktig för att säkerställa att Finland har en tillräcklig elproduktionskapacitet. Vindkraftens andel är en av de högsta i landet och nya vindkraftsparker kommer att öppnas under de närmaste åren. Till exempel kommer Finlands tillsvidare största vindkraftspark att nå full produktion i Kristinestad år 2018. Vindkraftens potential inom elproduktionen är stor tack vare att här finns de gynnsammaste vindförhållandena i Finland och ett heltäckande högspänningsnät.

3.11 Kulturmiljö

Den byggda kulturmiljön i Österbotten är särpräglad och annorlunda än i resten av landet. De drag som är karakteristiska för det österbottniska kulturlandskapet fick sin början redan på 1600-talet av de bandformade områdena längs åstränderna. De trästäder som på 1600-talet grundades vid kusten (Jakobstad, Nykarleby, Vasa, Kaskö och Kristinestad) koncentrerades till å- och älvmyningarna, vilket visar på sjöfartens betydelse. Även fritidsbebyggelsen, som är den äldsta i landet, sätter sin prägel på kulturlandskapet.

Idag hör områdets byggnadsbestånd till det äldsta i Finland, men i ett internationellt perspektiv är det mycket ungt. Jämfört med övriga Finland finns det i Österbotten mycket mer gammalt byggnadsbestånd och byheter som klassificerats som värdefulla. Den enhetliga stadsstrukturen och byggnadsbeståndet i de österbottniska trästäderna har bevarats bättre än i trästäderna i inlandet. Således är de betydande representanter för det byggda kulturarvet av riksintresse. Kristinestad är den trästad som bevarats bäst och enhetligast, eftersom den undgått eldsvådor. Landsbygden med dess österbottniska hus och ladlandskap samt skärgården med dess odlings- och betesmiljöer hör alltså till den österbottniska kulturmiljön.

3.12 Sociala särdrag

I skenet av riksomfattande statistik är landskapet Österbotten välmående. En av de viktigaste faktorerna som främjar befolkningens välfärd och förhindrar marginalisering är arbete. Arbetslöshetsgraden i landskapet har redan länge varit en av de lägsta i landet, nativiteten är högre än landets medeltal och österbottningarna är friskare, nöjdare och mer långlivade än finländarna i genomsnitt. Till landskapets särdrag hör förutom en varierande naturmiljö även en svenskspråkig och en finskspråkig kultur, som berikas av övriga språk och kulturer. Befolkningen i Österbotten är socialt aktiv. Detta syns som att förenings- och kulturlivet i Österbotten är livligare än landets genomsnitt. Trots att befolkningen i Österbotten i medeltal mår bra är skillnaderna i välfärd mellan olika befolkningsgrupper och individer betydande och hotar att växa. Med tanke på en snabb integrering och sysselsättning är det särskilt viktigt att invandrarna lär sig finska eller svenska.

3.13 Miljöproblem och miljöutmaningar

Vattendrag

Såsom påpekats redan tidigare är försurningen ett särskilt problem för den österbottniska kusten. Försurningen som belastar jordmånen, vattendragen och den levande naturen i regionen härstammar från både jordmånen och luftföroreningarna. Vid Österbottens kust finns rikligt med sura sulfatjordar eller alunjordar (mer än 100 000 ha), som uppstått när mark höjt sig ur havet. Försurningsproblem förekommer vid åarnas och älvarnas nedre lopp och mynningar. Den försurning av vattendragen som orsakas av alunjordarna är kanske det svåraste vattenvårdsproblemet i regionen, och den synligaste följden är tidvis återkommande, omfattande fiskdöd. Det är dessutom bekymmersamt att sediment som kommer med å- och älvvattnet från avrinningsområdena hopar sig i åarnas och älvarnas nedre lopp och mynningar. Åarnas problem är förutom försurningen också eutrofieringen, som beror på att näringsämnen ökar i vattnet. Huvudparten av belastningen på havsområdet sker via åar och älvar. Fiskodling i nätkassar belastar även havet direkt.

Mänsklig verksamhet belastar vattendragen på många olika sätt. Statusen i de österbottniska vattendragen påverkas i synnerhet av näringsbelastning, surhets- och metallbelastning, sedimentbelastning och av belastning som försämrar den hygieniska statusen. Bakgrunden till statusproblemen i många vatten är den intensiva markanvändningen. Efter jordbruk och industri är avloppsvattnet från glesbebyggelsen och fritidsbebyggelsen de största fosforbelastarna av vattendragen.

Luftkvalitet och buller

De största utsläppskällorna till luften i vår region är energiproduktionen, industrin och trafiken. Inom industrin och energiproduktionen har man länge varit särskilt angelägen om att minska de vanligaste utsläppen av svavel, kväve och partiklar samt flyktiga organiska föreningar. Följaktligen ligger luftkvaliteten generellt sett på en god nivå i landskapet, och svaveldioxidhalterna i luften är låga. Kvävedioxidhalterna är tidvis höga vid trafiklederna i städerna. De innovationer och tekniska produkter som företagen i det energiteknologiska klustret i Österbotten (ABB, Danfoss, Wärtsilä osv.) tar fram minskar i hög grad koldioxidutsläppen, så effekten av landskapets arbete för koldioxidsnålhet sprids i vida kretsar.

Buller är ett miljöproblem som försämrar livsmiljöns kvalitet och trivseln. I Österbotten är bullerolägenheterna ringa. Trafik är den största bullerkällan. I tätortsområdena kring städerna koncentreras de högsta trafikbullervärdena till infartslederna och de hårdast trafikerade gatuavsnitten i centrum. I landskapet förekommer flygtrafikbuller i området Vasa-Korsholm och i Kronoby. De som utsätts för flygtrafikbullret bor nära flygfälten och vid start- och landningsområdena. Järnvägsbullret från Österbottenbanan når 300–400 meter från banan. Elektrifieringen av Vasabanan och övergången till eltåg har bidragit till att minska järnvägsbullret i landskapet. Industrianläggningar orsakar lokalt industribuller.

4. FÖRFARANDET VID MILJÖKONSEKVENSBEDÖMNING ENLIGT SMB-LAGEN

Processen för bedömning av miljökonsekvenserna av Österbottens landskapsprogram 2018–2021 baserar sig på konsekvensbedömningsplanen i programmet för deltagande och bedömning som landskapsstyrelsen godkände 30.1.2017. Bedömningens noggrannhet motsvarar nivån på utkastet till landskapsprogram som blev klart i juni 2017. Utifrån erfarenheterna från tidigare programperioder kan vi redan nu konstatera att land-

skapsprogrammets konsekvenser för miljön är i huvudsak indirekta och/eller kumulerande. Eftersom landskapsprogrammet är tämligen allmänt hållet, blir vi även i bedömningen tvungna att i stället för exakta miljökonsekvenser granska i vilken mån de planerade åtgärderna överensstämmer med tillämpliga miljömål, t.ex. hållbar utveckling och klimatmålen.

I enlighet med programmets natur har konsekvensanalyserna gjorts på huvudmålsnivå och de koncentrerar sig på de konsekvenser som bedöms vara de mest betydande. I alternativjämförelsen har vi valt att analysera de alternativ som nämns i SMB-lagen, dvs. konsekvenserna av landskapsprogrammet och dess 0-alternativ. I bedömningen av programmets konsekvenser jämför vi med miljöns nuvarande tillstånd, eftersom 0-alternativet (den sannolika miljöutvecklingen ifall programmet inte genomförs) i praktiken är omöjligt att definiera på ett trovärdigt sätt. Den österbottniska miljöns nuläge och särdrag beskrevs i det föregående kapitlet.

I miljörapporten bedöms följande konsekvenser som hänför sig till genomförandet av programmet:

- **Ekologiska konsekvenser:** biologisk mångfald, organismer, flora, jordmån, vatten, luft, klimatfaktorer.
- **Ekonomiska konsekvenser:** materiell egendom, utnyttjande av naturresurser.
- **Sociala konsekvenser:** befolkning, människors hälsa, levnadsförhållanden och trivsel.
- **Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen:** målområdets interna struktur
- **Kulturella konsekvenser:** byggd kulturmiljö, kulturlandskap, stadsbild, kulturarv.
- **Konsekvenser för jämställdheten:** uppnående av jämställdhet mellan könen och tillgänglighet.

Konsekvenserna av huvudmålen i landskapsprogrammet och deras insatsområden bedöms på en femgradig skala:

++	betydande positiv konsekvens
+	liten positiv konsekvens
0	inga nämnvärda positiva eller negativa konsekvenser
-	liten negativ konsekvens
--	betydande negativ konsekvens

I bilaga 1 finns en tabell över landskapsprogrammets konsekvenser. I följande avsnitt går vi igenom landskapsprogrammets centrala miljökonsekvenser enligt prioritering.

5. LANDSKAPSPROGRAMMETS MILJÖKONSEKVENSER ENLIGT PRIORITERING

Som det tidigare nämnts består Österbottens landskapsprogram 2018–2021 av de fyra prioriteringarna 1) Livskraft för företag, 2) Alla ska med, 3) Resurssmart samhälle och 4) Service för allas behov. Dessa prioriteringar är i sin tur indelade i flera mål och åtgärder, där de åtgärder som främjar uppnåendet av den aktuella prioriteringen beskrivs något mera ingående. I det följande går vi igenom vilka miljökonsekvenser de åtgärder som beskrivs i landskapsprogrammets prioriteringar kan ha.

5.1 Livskraft för företag

5.1.1 Beskrivning av prioriteringen

Målen för prioriteringen gäller främjande av företagens tillväxt, förnyelse samt exportverksamhet. Samtidigt vill vi också öka Österbottens dragningskraft bland företagen. Tabell 1 ger en utförligare beskrivning av de åtgärder som gäller prioriteringens mål.

Tabell 1. Mål och centrala åtgärder för prioriteringen Livskraft för företag

Mål	Centrala åtgärder
Företagen växer och förnyas	<ul style="list-style-type: none">- Vi strävar efter att identifiera företag som söker tillväxt.- Vi främjar och koordinerar samarbetet mellan företag, högskolor och den offentliga sektorn samt främjar skapandet av nätverk och inläring tillsammans i enlighet med Österbottens strategi för smart specialisering.- Vi främjar samarbetet mellan storföretag och små och medelstora företag.- Vi utvecklar stödtjänster för företag som inlett sin verksamhet.- Vi utvecklar tjänster som stöder företagens tillväxt.- Vi utvecklar och produktifierar tjänster och plattformar som stöder företagens produktutveckling och problemlösningsförmåga.- Vi främjar användningen och utvecklingen av digitala lösningar (inkl. automation, robotik etc.) i företagen.- Vi utvecklar företagens generella verksamhetsförutsättningar, som trafik- och logistiksystem samt tillgång på arbetskraft.
Företagens exportverksamhet ökar och regionen lockar fler internationella företag	<ul style="list-style-type: none">- Vi strävar efter att identifiera företag med internationaliseringspotential.- Vi kartlägger nya marknader.- Vi utvecklar företagens exportkompetens och kännedom om internationella marknader och kulturer.- Vi främjar företagens exportnätverk och förutsättningar för helhetsleveranser.- Vi främjar landskapets internationella positionering och invest in - verksamhet.

5.1.2 Konsekvensbedömning

Prioritering och mål	Miljökonsekvenser --, -, 0, +, ++					
	Ekologiska konsekvenser	Ekonomiska konsekvenser	Sociala konsekvenser	Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Kulturella konsekvenser	Konsekvenser för jämställdheten
LIVSKRAFT FÖR FÖRETAG						
- Företagen växer och förnyas	0	++	+	+	+	0
- Företagens exportverksamhet ökar och regionen lockar fler internationella företag	0	++	++	+	+	0

Bild 3. Österbottens landskapsprogram 2018–2021, bedömning av konsekvenserna för prioriteringen *Livskraft för företag*

Det centrala målet inom prioriteringen är att identifiera de företag i regionen som söker tillväxt samt att stöda deras möjligheter till tillväxt och internationalisering på många olika sätt. En påföljd av en kraftig volymökning i företagsverksamheten är att utsläpp och materialförbrukning också ökar. Däremot strävar Österbottens spetskluster, dvs. energiteknologiföretagen, efter att hitta lösningar bl.a. för att utnyttja förnybara energikällor effektivare samt förbättra energieffektiviteten hos produkter och processer. Genom att stöda sådan företagsverksamhet är det möjligt att uppnå positiva ekologiska konsekvenser även om den ekonomiska aktivitetens volymer ökar. Genom att i ännu större utsträckning än hittills utnyttja förnybara energikällor och främja energieffektivitet minskar man på användningen av fossila bränslen samt på klimatpåverkan orsakad av företagsverksamhet.

Trots kolsnåla åtgärder kan en kraftig volymökning inom den ekonomiska aktiviteten äta upp de uppnådda minskningarna vad gäller utsläpp och materialförbrukning. Dessutom måste man beakta att ett mål för landskapsprogrammet är ett diversifierat näringsliv. Alla branscher främjar naturligtvis inte en kolsnål ekonomiska effektivitet som ovan nämnda energiteknologiföretag. Cleantech- och energiteknologisektorns roll i Österbotten är trots det så pass stark att med tanke på helheten kan man anse landskapsprogrammets regionala ekologiska konsekvenser vara positiva eller åtminstone neutrala. I ett globalt perspektiv har forskningen och produktutvecklingen i regionen betydande positiva ekologiska konsekvenser. De ekonomiska konsekvenserna kan däremot anses vara mycket positiva ifall ens en del av det energiteknologiska klustrets globala potential utnyttjas. Ökande skatteinkomster möjliggör för sin del att man inom regionen allt mer kan satsa på att främja befolkningens levnadsförhållanden och trivsel.

De åtgärder med vilka man försöker öka regionens dragningskraft för företag påverkar naturligtvis också befolkningens levnadsförhållanden och trivsel positivt. Värdesatta kulturmiljöer och levande kulturarv är faktorer som ökar regionens dragningskraft. Landskapsprogrammet har identifierat kulturmiljöernas betydelse som attraktionsfaktorer och man har fäst uppmärksamhet vid upprätthållande och utveckling av dem. Således kan landskapsprogrammets sociala och kulturella konsekvenser anses vara positiva för prioriteringens del. Däremot kan det ha negativa konsekvenser på människornas levnadsförhållanden om den industriella verksamheten i regionen växer avsevärt. Det är alltså viktigt att hela tiden komma ihåg att den industriella verksamhetens tillväxt måste stå på en så hållbar grund som möjligt. Om de åtgärder som gäller utvecklingen av ett trafik- och logistiksystem och nåbarhet tas i beaktande inom landskapets planläggningsprocesser kan man anse att de också främjar utvecklingen av region- och samhällsstrukturen. Å andra sidan kan effektivare och växande trafikflöden ha negativa ekologiska konsekvenser, som växande trafikmängder och utsläpp. I

vilket fall som helst spelar goda kommunikationer en avgörande roll för företagens logistiklösningar samt människornas trivsel.

Majoriteten av arbetskraften inom Österbottens spetskluster, dvs. energi-, el- samt maskin- och apparatindustrin, består av män. Med tanke på konsekvenserna för jämställdhet gynnar utvecklingen av dessa branscher snarare män än kvinnor. Å andra sidan förutsätter den gynnsamma utvecklingen av regionens spetskluster satsningar inom de kvinnodominerade branscherna, som social- och hälsovård. I Österbotten har man för tillfället störst brist på arbetskraft inom just social- och hälsosektorn. Även om landskapets spetskluster är mansdominerade skapar klustrens framgång automatiskt också arbetsplatser inom de kvinnodominerade branscherna. När landskapets spetskluster utvecklas måste man ändå hela tiden se till att inte glömma utvecklings- och arbetskraftsbehovet inom social-, hälsovårds- och utbildningssektorn, som alla är viktiga för invånarnas trivsel. I landskapsprogrammet fästs det speciell uppmärksamhet vid att man skulle kunna minska könsuppdelningen inom utbildning och karriärer. Det satsas också allt mer på en utveckling av servicebranscherna. Dessa åtgärder kommer för sin del att mildra de negativa jämställdhetskonskvenserna inom prioriteringen.

5.2 Alla ska med

5.2.1 Beskrivning av prioriteringen

Inom målen för prioriteringen betonas stärkandet av befolkningens delaktighet och möjligheter att påverka samt omfattande användning av nya digitala tjänster i denna process. Tabell 2 ger en utförligare beskrivning av de åtgärder som gäller prioriteringens mål.

Tabell 2. Mål och centrala åtgärder för prioriteringen Alla ska med

Mål	Centrala åtgärder
Delaktigheten stärks i alla åldersgrupper	<ul style="list-style-type: none"> - Vi effektiviserar styrningen för unga och invandrare till utbildning, arbetsmarknaden eller rehabiliterande verksamhet. - Vi främjar de ungas arbetslivsfärdigheter i ett så tidigt skede som möjligt. - Vi effektiviserar servicerådgivningen. - Vi utvecklar integrationstjänster och -samarbete. - Vi ökar det mångprofessionella samarbetet för att förebygga utslagning. - Vi utvecklar metoder och utbud för livslång vägledning för olika befolkningsgrupper. - Vi utvecklar modeller och verksamhetsätt som gör det lättare och mer lockande att delta i betydelsefull verksamhet. - Vi främjar frivillig- och kamratstödsverksamhet. - Vi främjar umgänget mellan olika befolkningsgrupper bl.a. genom fritidsverksamhet. - Vi utnyttjar, koordinerar och aktiverar organisationers och föreningars verksamhet och samarbete.
Medborgarnas möjligheter till delaktighet och	<ul style="list-style-type: none"> - Vi utvecklar och erbjuder mångsidiga möjligheter till delaktighet och påverkan för olika befolkningsgrupper redan i ärendenas beredningsskeden.

påverkan förbättras	<ul style="list-style-type: none"> - Vi utnyttjar de nuvarande strukturerna (t.ex. ungdomsfullmäktige, äldre-råd, råd för personer med funktionsnedsättning) i större utsträckning vid beredning av ärenden. - Vi främjar uppkomsten av nya former av medborgarverksamhet (den s.k. fjärde sektorn), dess aktiviteter och möjligheter att påverka. - Vi grundar ett sektorövergripande organisationsforum för hela landskapet för att främja samarbetet mellan den offentliga och den tredje sektorn.
Delaktigheten i det digitala samhället stärks	<ul style="list-style-type: none"> - Vi tar i bruk och bygger upp användarvänliga digitala tjänster som beaktar olika befolkningsgruppers behov. - Vi utvecklar snabba datanätsförbindelser i hela landskapet. - Vi utvecklar de digitala färdigheterna i olika befolkningsgrupper. - Vi satsar på förebyggande av välfärdsrisker som digitaliseringen kan medföra. - Vi ser till att det också finns tillräckligt med personlig service att tillgå.

5.2.2 Konsekvensbedömning

Prioritering och mål	Miljökonsekvenser --, -, 0, +, ++					
	Ekologiska konsekvenser	Ekonomiska konsekvenser	Sociala konsekvenser	Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Kulturella konsekvenser	Konsekvenser för jämställdheten
ALLA SKA MED						
- Delaktigheten stärks i alla åldersgrupper	0	++	++	+	++	++
- Medborgarnas möjligheter till delaktighet och påverkan förbättras	0	+	++	+	+	++
- Delaktigheten i det digitala samhället stärks	+	+	+	+	0	+

Bild 4. Österbottens landskapsprogram 2018–2021, bedömning av konsekvenserna i prioriteringen *Alla ska med*.

Åtgärderna inom prioriteringen har framför allt betydande positiva sociala konsekvenser. Utveckling av olika målgruppers (ungdomar, invandrare, äldre, funktionshindrade) möjligheter till delaktighet och påverkan ökar människornas välfärd, trivsel och engagemang i utvecklingen av det egna området. Åtgärderna inom prioriteringen kan också anses ha positiva konsekvenser för jämlikheten, eftersom man inom åtgärderna beaktar de befolkningsgrupper som i flera situationer hamnar i en minoritetsställning. Utvecklingen av användarvänliga digitala tjänster och olika befolkningsgruppers digitala färdigheter har en speciellt viktig betydelse i förebyggandet av ojämlikhet bland befolkningen. Om man inte lyckas med att utveckla befolkningens digitala färdigheter som planerat, så kan en del av befolkningen hamna utanför det digitala samhället, vilket försvagar åtgärdernas sociala konsekvenser. Digital utslagning är en reell risk som bör tas på allvar också när man utvecklar av landskapets tjänster.

Förebyggandet av utslagning genom att styra både ungdomar och invandrare till arbetsmarknaderna via skolan har också betydelsefulla ekonomiska konsekvenser. En utslagen ung person innebär betydande kostnader för samhället. När ungdomarna kommer in i arbetslivet tillför de samhället skatteinkomster och samhällets medel behöver inte längre användas för att stöda dem. Främjandet av delaktighet har också indirekta

positiva konsekvenser för region- och samhällsstrukturen, eftersom man med hjälp av de modeller för delaktighet och påverkan som ska utvecklas kan få mer respons av befolkningen angående planeringen av samhällsstrukturen. På så vis motsvarar region- och samhällsstrukturen allt bättre invånarnas behov, vilket för sin del ökar befolkningens trivsel och välfärd.

Åtgärder som främjar organisationers och föreningars verksamhet kan också anses ha positiva konsekvenser för kulturen, eftersom föreningsverksamheten vanligtvis är mycket aktiv just inom kultursektorn. Kulturen är ofta den faktor som förenar olika medborgargrupper och inspirerar till aktiviteter. Direkta ekologiska konsekvenser har denna prioritering knappast, om inte medborgaraktiviteten som startats med stöd av åtgärderna inom prioriteringen har att göra med förbättring av naturens tillstånd i boendemiljön eller minskning av utsläpp. Utvecklingen av digitala tjänster kan också leda till att serviceresorna blir färre, vilket har positiva ekologiska konsekvenser.

5.3 Resurssmart samhälle

5.3.1 Beskrivning av prioriteringen

Målet för prioriteringen är att öka produktionen och användningen av förnybar energi, energieffektivitet, återanvändning av material samt invånarnas energi- och miljömedvetenhet. Tabell 3 ger en utförligare beskrivning av de åtgärder som gäller prioriteringens mål.

Tabell 3. Mål och centrala åtgärder för prioriteringen Resurssmart samhälle

Mål	Centrala åtgärder
Produktionen och användningen av förnybar energi ökar	<ul style="list-style-type: none"> - Vi främjar produktionen och användningen av förnybar energi genom planläggning och genom att utveckla den infrastruktur som behövs. - Vi främjar forskning och utveckling inom förnybar energi och decentraliserade, smarta energilösningar samt företagsverksamhet inom området. - Vi planerar och förverkligar miljöer för demonstrationer och pilotprojekt inom förnybar energi. - Vi kartlägger och utnyttjar god praxis och bra lösningar som utvecklats på annat håll. - Vi påverkar nationella tillstånds- och stödförfaranden samt lagstiftningen så att de på ett bättre sätt ska stöda användningen av förnybar energi.
Energi-effektiviteten inom produktionen och i samhällena förbättras	<ul style="list-style-type: none"> - Genom planläggning strävar vi efter att optimera samhällsstrukturen ur en energieffektiv synvinkel. - Vi utvecklar kollektivtrafiken och förbättrar möjligheterna för cykeltrafiken. - Vi främjar forskning om och utveckling av energieffektivitet samt företagsverksamhet inom området. - Vi främjar utvecklingen av energi- och materialeffektiva lösningar speciellt i små och medelstora företag.
Principerna för cirkulär ekonomi etableras	<ul style="list-style-type: none"> - Vi främjar återanvändning av material och en förändring i tankesättet genom principen: allt kan återvinnas. - Vi främjar sortering av avfall och materialåtervinning.

	- Vi utvecklar avfallstransporterna. - Vi främjar utveckling och användning av tjänster som bygger på delning.
Invånarnas energi- och miljö-medvetenhet ökar	- Vi utvecklar rådgivning och information om återvinning och energieffektivitet. - Vi främjar speciellt miljöfostran och naturskoleverksamhet för barn och unga.

5.3.2 Konsekvensbedömning

Prioritering och mål	Miljökonsekvenser - -, -, 0, +, ++					
	Ekologiska konsekvenser	Ekonomiska konsekvenser	Sociala konsekvenser	Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Kulturella konsekvenser	Konsekvenser för jämställdheten
RESURSSMART SAMHÄLLE						
- Produktionen och användningen av förnybar energi ökar	++	++	+	+	0	0
- Energieffektiviteten inom produktionen och i samhällena förbättras	++	++	+	++	0	0
- Principerna för cirkulär ekonomi etableras	++	+	+	+	+	0
- Invånarnas energi- och miljömedvetenhet ökar	++	+	++	+	+	0

Bild 5. Österbottens landskapsprogram 2018–2021, bedömning av konsekvenserna för prioriteringen *Resurssmart samhälle*.

Åtgärderna inom prioriteringen har framför allt positiva ekologiska konsekvenser, eftersom man genom åtgärderna kan uppnå kolsnålhet och konsekvenser som förebygger klimatförändring. Inom prioriteringen strävar man efter att främja användning och produktion av förnybar energi genom olika åtgärder. Återvinning av material och återanvändning förs starkt fram inom prioriteringen. Åtgärderna har också positiva konsekvenser för ekonomin, eftersom företag och forsknings- och utvecklingsorganisationer också är med om att genomföra åtgärderna. Det är beaktansvärt att de små och medelstora företagen speciellt har lyfts fram inom utvecklingen av energi- och materialeffektiva lösningar och processer. Med tanke på åtgärdernas ändamålsenlighet och landskapets förändringsflexibilitet är det viktigt att utvecklingsåtgärderna riktar sig till det omfattande nätverket av små och medelstora företag som verkar i bakgrunden av de stora lokomotivföretagen i landskapet. Åtgärderna har också positiva konsekvenser för region- och samhällsstrukturen, eftersom utvecklingen av planläggningen och kollektivtrafiken i landskapet också mycket starkt är med i utvecklingen av ett resurssmart samhälle.

Det går att uppnå positiva sociala konsekvenser genom att främja miljöfostran och naturskoleverksamhet bland barn och unga. Genom att utveckla rådgivning och information är det också möjligt att utveckla energi- och miljömedvetenheten hos landskapets invånare och på så sätt förbättra deras hälsa, levnadsförhållanden och trivsel. Det är mycket viktigt att satsa på barn och unga när man försöker påverka attityderna och verksamhetskulturen i samhället. De tidigare nämnda åtgärderna som gäller fostran och utbildning har också positiva konsekvenser för kulturen. Mellan ekonomiska och kulturella värden måste man alltid försöka upprätthålla en balans, så att det inte sker några överdrifter som kan leda till negativa konsekvenser. Några tydliga konsekvenser för jämställdheten har åtgärderna inom denna prioritering inte.

5.4 Service för allas behov

5.4.1 Beskrivning av prioriteringen

Målet för prioriteringen är att bygga upp ett servicesystem av hög kvalitet baserat på invånarnas behov samt att trygga möjligheter för alla att få service på lika villkor. Tabell 4 ger en utförligare beskrivning av de åtgärder som gäller prioriteringens mål.

Tabell 4. Mål och centrala åtgärder för prioriteringen Service för allas behov

Mål	Centrala åtgärder
Bygga upp ett servicesystem av hög kvalitet	<ul style="list-style-type: none"> - Vi låter invånarna delta aktivt i utvecklingen av servicen. - Vi strävar efter att bygga upp välfungerande servicekedjor och servicehelheter enligt principen om samservice. - Vi sammanjämkar service som erbjuds av kommunerna, landskapen och staten med service från företag och tredje sektorn. - Vi tryggar och utvecklar personalens kompetens och satsar på att trygga tillgången på kompetent arbetskraft. - Vi utnyttjar den kompetens som finns inom organisationer och föreningar i ännu större utsträckning än hittills. - Vi använder och utvecklar digitala lösningar alltid då det kvalitetsmässigt är ändamålsenligt.
Trygga tillgången på service	<ul style="list-style-type: none"> - Vi tryggar invånarnas möjligheter att på lika villkor få fungerande service på sin bostadsort oavsett språk. - Vi strävar efter att hitta nya verksamhetsätt och metoder för anordnandet av service. - Vi använder och utvecklar digitala lösningar samt mobila tjänster och tjänster som används i hemmet.

5.4.2 Konsekvensbedömning

Prioritering och mål	Ekologiska konsekvenser	Ekonomiska konsekvenser	Sociala konsekvenser	Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Kulturella konsekvenser	Konsekvenser för jämställdheten
SERVICE FÖR ALLAS BEHOV						
- Bygga upp ett servicesystem av hög kvalitet	0	++	++	+	+	+
- Trygga tillgången på service	+	+	+	+	+	++

Bild 6. Österbottens landskapsprogram 2018–2021, bedömning av konsekvenserna för prioriteringen *Service för allas behov*.

Prioriteringens åtgärder har många likheter med prioriteringen *Alla ska med*, som har beskrivits tidigare i rapporten. En av de viktigaste principerna för prioriteringen är att involvera invånare, klienter, organisationer och föreningar i utvecklingen av servicen. I denna prioritering läggs fokus uttryckligen på service och produktion av service. Med service avses all service som landskapet producerar för sina invånare.

När man talar om det nya landskapets serviceutbud spelar social- och hälsovårdstjänsterna en central roll. Om prioriteringens åtgärder lyckas kan det således leda till betydande positiva sociala konsekvenser. Om man å andra sidan inte lyckas med produktionen av service som planerat, kan konsekvenserna också vara negativa. Ett speciellt orosmoment har varit rädslan för att servicen för befolkningen i glesbygden ska produceras allt längre borta från bostadsområdena. Betydelsen av närservice för landskapets invånare ska inte underskattas när servicestrukturerna förnyas. Vid en bedömning av servicens tillgänglighet bör man därför beakta medborgarnas olika boendemiljöer och alltid hitta den bästa möjliga lösningen för regionala servicehelheter.

När man talar om service talar man också om betydande ekonomiska konsekvenser. Det är tänkt att det med hjälp av social- och hälsovårdsreformen ska gå att ta igen en stor del, cirka 3 miljarder euro, av den offentliga ekonomins hållbarhetsunderskott. Valfrihet är en viktig del av strukturreformen och genom dessa eftersträvas ekonomiska inbesparingar. Även om det uppsatta målet inte helt och hållet skulle uppnås, så talar man här om mycket positiva ekonomiska konsekvenser. Å andra sidan uppnås de ovan nämnda inbesparingarna först flera år efter att den nya servicestrukturen har blivit det normala verksamhets sättet. De ekonomiska konsekvenserna kan ännu vara de motsatta under landskapsprogrammets programperiod 2018–2021 då den nya servicestrukturen planeras och körs in. Det är bra att vara realistisk i konsekvensbedömningen av reformen till exempel under programperioden.

Prioriteringens mål är att trygga invånarna möjligheter till god service på lika villkor oavsett var de bor och vilket språk de talar. Detta kan anses ha positiva konsekvenser för jämställdheten. Utvecklingen av funktionella servicehelheter och digitala lösningar kan också anses ha positiva konsekvenser för region- och samhällsstrukturen. Utvecklingen av digitala tjänster har också positiva ekologiska konsekvenser ifall att de minskar t.ex. mängden av resor som invånarna gör med fordon för att uträtta olika ärenden. Genom att utnyttja organisationernas och föreningarnas kompetens i ännu större utsträckning än hittills kan man åstadkomma positiva konsekvenser för kulturen, eftersom kulturaktörerna också är starkt representerade i föreningsverksamheten. Även tryggheten av tillgången på service har positiva konsekvenser för kulturen, eftersom en stor del av den offentliga servicen är kulturservice.

6. SAMMANDRAG AV LANDSKAPSPROGRAMMETS KONSEKVENSER

I denna miljörapport beskrivs de centrala miljökonsekvenser som hänför sig till Österbottens landskapsprogram 2018–2021. Landskapsprogrammet syftar till att stärka landskapsaktörernas gemensamma vision och syn på utvecklingen samt till att styra utvecklingsresurserna till strategiska insatser. Vidare är målet med landskapsprogrammet att bidra till att det finns livskraftiga och diversifierade företag i Österbotten, att invånarna i landskapet deltar i utvecklingen av sitt eget område, att landskapet är en föregångare inom produktion och användning av förnybar energi samt att alla invånare garanteras likvärdiga möjligheter till service av hög kvalitet.

Det är en utmanande uppgift att bedöma landskapsprogrammets miljökonsekvenser, eftersom det är fråga om ett programdokument som beskriver olika intressentgruppers utvecklingsvilja, utan att det egentligen har anvisats några ekonomiska resurser för åtgärderna. Landskapsprogrammets miljökonsekvenser är i regel indirekta. Landskapsprogrammet granskar ändå de olika delområdena i landskapet Österbotten som en helhet och för fram de prioriteringar i landskapet som det lönar sig att satsa regionutvecklingsresurser från olika källor på. På så sätt har de val som träffas i landskapsprogrammet naturligtvis också konsekvenser för miljön.

En bedömning av vilken betydelse landskapsprogrammets åtgärder har för miljökonsekvenserna inom varje delområde är inte alldeles entydigt, eftersom det inte finns något absolut mätningssätt och konsekvensernas förhållande mellan orsak och verkan ofta är oklart. Nu bedömdes ekologiska, ekonomiska och sociala konsekvenser samt konsekvenser för region- och samhällsstrukturen, kulturen och jämställdheten.

Österbotten har redan under föregående programperiod starkt profilerat sig som ett landskap för ny energi. I Österbotten och Vasaregionen finns redan nu Nordens viktigaste energiteknologiska kluster. Mot den bakgrunden är det inte överraskande att landskapsprogrammet har betydande positiva ekologiska konsekvenser. Åtgärderna inom prioriteringarna *Livskraft för företag* och *Resurssmart samhälle* främjar forskning, utveckling och företagsverksamhet som koncentrerar sig på förnybar energi, smarta lösningar samt lösningar som sparar energi. Eftersom cirka 80 % av energiklustrets produktion går på export, är naturligtvis också de ekologiska konsekvenserna globala. På regional nivå kan en betydande tillväxt av företagsverksamheten också leda till negativa ekologiska konsekvenser, bland annat i form av ökande transporter och utsläpp.

Österbotten är ett av de konkurrenskraftigaste och mest exportdrivna landskapen i Finland. Således har landskapsprogrammets åtgärder betydande positiva ekonomiska konsekvenser. Den årliga totala omsättningen för de mer än 140 företagen i Österbottens energiteknologiska kluster är cirka 4,4 miljarder euro och dess andel av hela landets energiteknologiska export är 30 %. När man talar om utvecklingen av detta företagskluster är det klart att även små utvecklingssteg har betydande ekonomiska konsekvenser. De ekonomiska konsekvenserna koncentrerar sig till prioriteringen *Livskraft för företag*, som speciellt fokuserar på företagens tillväxt och internationalisering. Å andra sidan kan man även med åtgärderna i prioriteringarna *Resurssmart samhälle* och *Service för allas behov* uppnå positiva ekonomiska konsekvenser, bland annat genom att främja energieffektivitet och förnya servicesystemet.

De mest betydande sociala konsekvenserna kan uppnås speciellt genom åtgärderna i prioriteringarna *Alla ska med* och *Service för allas behov*. Genom att främja möjligheterna för delaktighet och påverkan för olika intressentgrupper kan man öka människors välfärd, trivsel och engagemang i utvecklingen av det egna området, vilket för sin del har positiva sociala konsekvenser. Å andra sidan kan man genom att speciellt utveckla landskapets social- och hälsovårdstjänster uppnå positiva sociala konsekvenser. Servicestrukturreformen kan också få negativa sociala konsekvenser ifall till exempel serviceutbudet för glesbygdens befolkning försvagas som en följd av reformen. Även de andra prioriteringarnas åtgärder kan få sociala konsekvenser, men de är till sin natur indirekta och mindre.

Samtliga prioriteringars åtgärder har konsekvenser för region- och samhällsstrukturen, för de genomförs inom samhällsstrukturen i regionen. Allra starkast framträder konsekvenserna i prioriteringen *Resurssmart samhälle*, vars åtgärder strävar efter att påverka samhällsstrukturens energieffektivitet genom planläggning och utveckling av kollektivtrafiken. Även i åtgärderna inom prioriteringen *Livskraft för företag* är utvecklingen av ett trafik- och logistiksystem ett sätt att förbättra företagets verksamhetsmiljö. Genom åtgärderna inom prioriteringen *Service för allas behov* strävar man efter att utveckla fungerande servicehelheter och digitala lösningar. Detta kan också anses ha positiva konsekvenser för region- och samhällsstrukturen.

Kulturen har en framträdande roll i landskapsprogrammets mål och åtgärder. De kulturella konsekvenserna kommer tydligast fram i de åtgärder som främjar landskapets dragningskraft och människornas trivsel i prioriteringen *Livskraft för företag*. Landskapsprogrammet identifierar kulturens betydelse för dragningskraften och därför vill man också fästa speciell uppmärksamhet vid upprätthållandet och utvecklingen av kulturmiljöer och kulturarvet. Detta har naturligtvis också positiva kulturella konsekvenser. I prioriteringen *Alla ska*

med har åtgärder som främjar organisationers och föreningars verksamhet positiva kulturella konsekvenser, eftersom just kulturen ofta har en central roll i allmännyttiga föreningar och organisationer.

Jämställdhet och jämlikhet är ett av landskapsprogrammets genomgående teman. Landskapsprogrammets konsekvenser för jämställdhet kommer tydligast fram i åtgärderna inom prioriteringen *Service för allas behov*. Målet är att trygga landskapets invånare möjligheter till god service på lika villkor oavsett var de bor eller vilket språk de talar. Betoningen av jämlikhet kan anses ha positiva konsekvenser för jämställdheten. Även i åtgärderna inom prioriteringen *Alla ska med* fästs särskild uppmärksamhet vid befolkningsgrupper som ofta hamnar i minoritetsställning (t.ex. ungdomar, invandrare och äldre). Detta kan anses ha positiva konsekvenser för jämställdheten. De åtgärder som riktar sig till företagen i det österbottniska energiklustret inom prioriteringen *Livskraft för företag* kan få negativa konsekvenser för jämställdheten, eftersom företagen fungerar i kraftigt mansdominerade branscher. Å andra sidan behöver ett framgångsrikt landskap arbetskraft även inom social- och hälsovårdssektorn som av tradition är kvinnodominerad, och med åtgärderna i landskapsprogrammet strävar man efter att förhindra könsuppdelningen inom utbildning och karriärer.

7. UPPFÖLJNING AV MILJÖKONSEKVENSERNA

Enligt SMB-lagen ska den myndighet som ansvarar för en plan eller ett program se till att miljökonsekvenserna av planen eller programmet övervakas i syfte att förebygga och minska miljöolägenheter. Konsekvenserna av landskapsprogrammet följs regelbundet i landskapsstrategins genomförandeplan, som ett led i landskapets planeringssystem. Det är fortfarande öppet hur uppföljningen av landskapsprogrammet kommer att genomföras efter landskapsreformen. Det är utmanande att följa landskapsprogrammets miljökonsekvenser därför att landskapsprogrammets konsekvenser för miljön är indirekta och för de projekt som förverkligar landskapsprogrammet finns det sällan användbar information om projektens miljökonsekvenser.

Södra Österbottens, Mellersta Österbottens och Österbottens gemensamma miljöstrategi för perioden 2014–2020¹ publicerades sommaren 2015. Målen och indikatorerna i denna strategi, som är central för uppföljningen av miljöns tillstånd i landskapet, är mycket användbara även när det gäller uppföljningen av landskapsprogrammets miljökonsekvenser. Huvudteman i miljöstrategin är att förbättrad vattenstatus och hantering av översvämningsriskerna, att trygga diversitet, att värna om den bebodda miljöns livskraft, koldioxid-snålhet och att bekämpa klimatförändringen samt att främja miljömedvetenhet. Hörnstenarna för uppföljningen av miljöstrategins genomförande är de temavisa indikatorer som togs fram i ett ERUF-projekt åren 2009–2010. Indikatorerna uppdateras med ett par års mellanrum och vid behov tas också nya indikatorer fram. Den omfattande och mångsidiga listan på indikatorer i miljöstrategin ger en bra bild på i vilken riktning miljöns tillstånd håller på att utvecklas i Österbotten. I samband med beredningen av miljöstrategin märkte man att tillgången på regional information till stor del är en utmaning och detta ska det framöver satsas mera på.

Enligt miljöstrategins uppföljningsindikatorer ser man klart mer förändringar till det bättre än till det sämre. Delvis syns ingen förändring alls i det här skedet, vilket förklaras med att förändringar till det bättre i miljöns tillstånd syns med en viss fördröjning även om man målmedvetet har vidtagit betydande åtgärder för att förbättra tillståndet. Med tanke på den fortsatta uppföljningens är det väsentligt att man använder samma

¹ http://www.ely-keskus.fi/documents/10191/56023/ELY_ymparistostrategia_web.pdf/1afb39e6-ae76-44a9-a615-c666818f607c

indikatorer under olika strategiperioder, så att de förändringar som skett kan identifieras och så att man kan rikta åtgärderna rätt för att uppnå bästa effekt.

Bilaga 1. Uppskattade konsekvenser av Österbottens landskapsprogram 2018–2021 (se teckenförklaringen i kap. 3 i miljörapporten).

	Miljökonsekvenser --, -, 0, +, ++					
Prioritering och mål	Ekologiska konsekvenser	Ekonomiska konsekvenser	Sociala konsekvenser	Konsekvenser för region- och samhällsstrukturen	Kulturella konsekvenser	Konsekvenser för jämställdheten
LIVSKRAFT FÖR FÖRETAG						
– Företagen växer och förnyas	0	++	+	+	+	0
– Företagens exportverksamhet ökar och regionen lockar fler internationella företag	0	++	++	+	+	0
ALLA SKA MED						
– Delaktigheten stärks i alla åldersgrupper	0	++	++	+	++	++
– Medborgarnas möjligheter till delaktighet och påverkan förbättras	0	+	++	+	+	++
– Delaktigheten i det digitala samhället stärks	+	+	+	+	0	+
RESURSSMART SAMHÄLLE						
– Produktionen och användningen av förnybar energi ökar	++	++	+	+	0	0
– Energieffektiviteten inom produktionen och i samhällena förbättras	++	++	+	++	0	0
– Principerna för cirkulär ekonomi etableras	++	+	+	+	+	0
– Invånarnas energi- och miljömedvetenhet ökar	++	+	++	+	+	0
SERVICE FÖR ALLAS BEHOV						
– Bygga upp ett servicesystem av hög kvalitet	0	++	++	+	+	+
– Trygga tillgången på service	+	+	+	+	+	++

